

Teksti: Maritta ja Juhani Viitanen

Kuvat: Juhani Viitanen

Paavalin jalanjäljissä Kreetan saarella

“...Tuuli esti meitä jatkamasta aikomaamme suuntaan, ja niin purjehdimme Salmonen niemen ohi Kreetan suojaan. Etenimme vaivalloisesti saaren rannikkoa seuraten ja saavuimme sitten paikkaan, jonka nimi on Hyvätsatamat. ...”. Ap.t.27:7-8

Hyvätsatamat näyttää nykyisin tältä. Kylää rannalla ei ole, vain pari tavernaa ja vaatimattomia majoitushuoneita. Paavalia kujeuttanut laiva saapui rannalle horisontin suunnasta. Alueelle on rakennettu muutama öljysäiliö saareen, joita vastapäätä niemen ylärinteellä on keskikokoinen kauniisti siustettu kappeli.

Saapuessamme Kreetalle, meren pinnan rikkoi voimakas koillistuuli - saarelle muutamassa viikossa saapuvan koillismyrskyn ensimmäisiä merkkejä. Tuuli liitti ajatuksemme konkreettisesti matkamme varsinaiseen kohteeseen, Paavalin käyntiin Kreetalla. Tutustuisimme Paavalin vangitsemismatkan yhteen välietappiin, Kreetan etelärannikolla sijaitsevaan Kali Limenesiin (Hyvätsatamat). Koillistuuli muistutti meitä myös siitä, että näkisimme paitsi mennyttä historiaa myös elämän

jatkumoa jonka saaren ihmisissä kohtaisimme. Kokemus tuulesta oli voimakas senkin vuoksi, että tuuli ja meri ovat varmuudella samoja ikaikaisia elementtejä, jotka aikanaan Paavalin matkaakin ohjasivat. Tuuliselle merelle katsellessa ajatuksissa tapahtuu paljon. Silmien edessä yhtyy kaksi symbolista elementtiä, taivas ja meri, jotka vievät ajatukset syvemmälle. Ajatusten virta kulkee vapaana, ilman että sitä tarvitsee ohjailta. Sisäinen ääni puhuu koko ajan, usein ilman sanoja.

Tuntuu kuin taivas ja meri arvottaisivat täällä pelkällä olemassaolollaan arkisen elämän uudelleen. Taivasta ja merta tarvitsee vain katsoa ja sielussa tapahtuu koko ajan.

Tämän matkamme jonkinlaisena kohokohtana tulisi olemaan Hyvätsatamat. Paikka jonne Paavalia kuljettanut aleksandrialainen alus ankkuroitui suojaan kovilta tuuilta. Ajaessamme polttavassa kuumuudessa kohti saaren etelärantaa kadotimme oikean tien useaan kertaan. Kun sen sitten lopulta löysimme, nousimme samantien huikaisevaan korkeuteen, vuorille kiemurtelevaa tietä pitkin. Allamme näkyi kaunis oliiviviljelmien ja kylien peittämä laakso. Tällä samalla alueella Paavalikin on saattanut katsella edessään olevaa maisemaa. Vuorien kauneuteen kätkeytyy paljon ankaraa elämää, vaivoja ja vastuksia mutta samalla lempeää kauneutta, joka kaikessa suuruudessaan

nostaa helposti kyöneleen silmäkulmaan. Tuulen humistessa vuoren hiljaisuudessa, kokee myös sen, että tähän kaikkeen ulkoiseen kauneuteen ja hyvyyteen Paavali tahtoi ehkä tuoda hyvyyden ja kauneuden kokemuksen myös ihmisen sisälle. Sellaisen rakkauden kokemuksen, joka on ikaikaisempi kuin kaikki näkyvä.

Samanlaisia ajatuksia ja tunteita aistii katsoessaan vuoren hiljaiselta huipulta myös eteläisen Hyviensatamien rannan kaarevaa muotoa. Nimi Hyvätsatamat alkaa saada ajatuksissa aivan uudenlaisen merkityksen.

Evankeliointi tapahtui tuohon aikaan lähinnä kaupungeissa, joissa maaperä oli otollisempaa. Perimätieto kertookin Paavalin toimineen erityisesti Gortysissä, joka oli tuolloin Kreetan pääkaupunki. Kali Limenes toimi Gortysin satamana. Maaseudun väestö oli tuohon aikaan melko ennakkoluuloista ja tuosta

Gortysin muinaisen kaupungin alueella on paljon kysymyksiä herättäviä yksityiskohtia. Kuvan valkoisesta kivistä veistetty patsas katselee arvoituksellisesti kävijää. Ympäriällä vanhat oliivipuut kasvavat edelleen ja tuottavat hedelmää. Taustalla mäen rinteessä näkyy muinaisen Gortysin raunioita, jotka jatkuvat ylös mäelle.

Gortysin raunioiden äärellä voi aistia jotakin siitä maailmasta, jossa Paavali täällä toimi. Sanotaan että Gortys kääntyi nopeasti kristityksi kaupungiksi ja Paavali julisti sanomaa Kristuksesta myös lähiympäristössä.

Gortysissä Tiituksen kirkon ja puheteatterin välillä kasvavat ikaikäiset oliivipuut suorastaan pakottavat koskettamaan niiden pintaa. Näin tehdessään tuntee kuin liittyisi jollakin tavalla sielussaan siihen jatkumoon, joka täällä jo tuhansia vuosia sitten alkoi. Kuivannäköisessä maassa kasvavat, usein jopa tuhatvuotiset oliivipuut, ovat sitkeydessään kuin vertauskuvia Paavalin matkojen vastuksille.

ominaisuudesta juontaa juurensa sana "pakana" joka alunperin tarkoitti kyläläistä tai maalaista, latinaksi "paganus". Ensimmäisen vuosisadan loppuun mennessä on kristinuskon oletettu saavuttaneen jo koko itäisen Välimeren alueen Italian niemimaasta itään. Lars Aejmelaeus kirjoittaa kirjassaan Kristinuskon synty seuraavasti: "Vain Apostolien teot ja Paavalin kirjeet kertovat 40- ja 50-lukujen lähetystyöstä, ellei oteta huomioon synoptisia evankeliumeja, joiden pohjalta voidaan

Rethymnonista tai Iraklionista pääsee hyvää tietä pitkin Miresin kaupunkiin, jossa on iso kyltti Kali Limenesiin. Seuraavaa viittaa Miresin keskustassa emme heti löytäneet kunnes muutaman edestakaisin ajon jälkeen huomasimme viitan puun oksan takaa. Pombian kylän kautta on Kali Limenesiin hieno reitti. Paikallisten mukaan muita reittejä ei juuri kannata ajaa. Kuvassa näkyviä uskomattoman hienoja maisemia voi ihailia tien päältä Pombiasta eteenpäin. Kaiteita esiintyy vaihtelevasti.

kaupunkiin vanhimmat niiden ohjeiden mukaan, jotka annoin sinulle. Seurakunnan vanhimman tulee olla nuhteeton ja yhden vaimon mies, ja hänen lastensa tulee olla uskovia, ei hillittömän eikä kurittoman maineessa. Seurakunnan kaitsijan täytyy näet olla nuhteeton, koska hän hoitaa Jumalan hänelle uskomaa tehtävää. Hän ei saa olla ylimielinen eikä äkkipikainen, ei juomiseen taipuvainen, väkivaltainen eikä oman edun tavoittelija, vaan hänen on oltava vieraanvarainen, hyvántahtoinen, harkitseva, oikeamielinen, hurskas ja itsensä hillitsevä." (Tit.1:5-8)

Kreetalainen tarina kertoo Paavalin käyneen myös paljon lännenpänä Kreetan etelärantaa pitkin Ajia Rumelin kylässä. Tuon kylän lähellä, hiekkarannalla tavernan naapurina on vielä olemassa 1000 -luvulla rakennettu pieni bysanttilainen kirkko nimeltään Ajios Pavlos, Paavalin oletetun lähetysmatkan muistoksi. Kreetalla esiintyy muutoinkin "Pavlos" -nimen sisältäviä paikannimiä. Lieneekö sattumaa että juuri tuon Paavalin oletetun rannikkomatkan varrella oli Foiniksin kaupunki, johon matkalaiset laivoineen myöhemmin pyrkivät talveksi siinä kuitenkin onnistumatta.

Paavalin saarella suorittamasta evankelioimistyöstä Apostolien teot ei

Gortysissä oli lähes kaikki se mitä nykyisinkin suurkaupunkeihin liitämme. Kaupungissa oli hallintokeskus, teatteri, puheteatteri, sirkus, kylpylä ja hautausmaa sekä kreikkalaisten jumalten Isiksen ja Apollonin temppelit. Kerrotaan, että kaupunki kääntyi Paavalin toimesta nopeasti kristityksi. Alla olevassa kuvassa penkkejä ja portaat Odeonin, eli puheteatterin raunioilta.

Apostoli -nimisen kylän keskustassa on pala muuria, jonka yhdestä syvennyksestä löytyy rikkoutunut saviruukku. Tuosta kylästä vietiin keisari Deciuksen vainoissa noin 200 vuotta Paavalin käynnin jälkeen kymmenen kristittyä Gortysiin mestattavaksi, koska nämä eivät suostuneet uhraamaan keisarille. Gortysin raunioiden kylkeen syntyneen Ajii Dekan kylän nimi tarkoittaa "Kymmenen Pyhää"

kerro. Kali Limenesiin rantautumisesta oli kuitenkin kulunut niin paljon aikaa, että paastopäiväkin oli ohitse. Paastopäivä sijoittuu nykyisessä kalenterissamme likimain syys-lokakuun vaihteeseen jolloin ensimmäiset sateet ja myrskyt alkavat nykyisinkin riepotella saaren korkeita vuoria. (Oheiset kuvat on otettu

Gortysin raunioalueen parkkipaikan reunalla on Tituksen vain osittain säilynyt kirkko. Se lienee rakennettu 1000 -luvulla. Pylväikköjen ja seinien jäänteet kertovat pyhätön olleen kookas ja koristeellinen. Paavalin Kreetalla oleskelun jälkeen koko Kreetaa vavisutti voimakas maanjäristys joka tuhosi ehkä myös Gortysia. Tuolloin saaren itäpää nousi muutaman metrin ja länsipää vastaavasti laskeutui.

lähes samaan vuodenaikaan.) Paavalin Kreetalta lähdön jälkeen, koillismyrskyn kouriin jouduttuaan ja Meliten saarelle (Malta) monien vaiheiden jälkeen haaksirikkouduttuaan matkalaiset pääsivät aikanaan Roomaan. Muutaman vuoden kuluessa Paavalin jäljet sitten katoavat.

Kreetalaisten selvästi ulospäin näkyvä ja arjessa toteutuva uskonnollisuus tekee pohjolan asukkaaseen vahvan vaikutuksen. Lukuisten kirkkojen avoimet ovet, kellojen äänet sekä ristinmerkit ja ikonit ovat luonteva osa ihmisen arkea. Usein tekee mieli vain istua, katsoa ja kuunnella kaikkea tätä. Löytää jotakin siitä rauhasta ja rakkaudesta, jota me kaikki kaipaamme.

Paavalin vangitsemismatkaa kuvaava kartta ja Gortysin, Ajii Dekan sekä Kali Limenesin sijainnista kertova kartta antaa kuvan Paavalin vangitsemismatkan pituudesta ja Kreetalla Gortysin ja Kali Limenesin välisestä etäisyydestä. Vähintään useita satoja metrejä korkeat vuoret tarjosivat matkalaisille lisävastuksen heidän siirtyessään perimätiedon mukaan Hyvistäsatamista pohjoiseen Gortysin kaupunkiin. Jalkaisin suoritettavaa matkaa oli lähes 20 kilometriä

Lähteet: Wille Riekkinen, Kari Kuula: Paavalin jalanjäljissä.

Egon Friedell: Uuden ajan kulttuurihistoria.

Lars Aejmelaeus: Kristinuskon synty

Merja Tuominen-Gialitaki, Kreetta, vieraanvaraisten jumalten saari

Puheteatteri Gortysin muinaiskaupungissa

Muistohuone Tituksen basilikassa

Tituksen basilika
Gortysin muinaiskaupungissa

Kali Limenes viereiseltä niemeltä kuvattuna
Rannalla on pari tavernaa ja satama